

Les empreses davant la crisi climàtica: compromís sostenible o ecoblanqueig?

Laura Kelly

Il·lustració: [Hansel Obando](#)

A mesura que el món emergeix de la pandèmia de la COVID i s'enfronta als impactes de la invasió russa d'Ucraïna en el subministrament d'aliments i energia hem de pensar a canviar el funcionament de les coses. La COVID ha causat estralls en l'economia. El Banc Mundial estima que la COVID ha sumit més de 147 milions de persones en la pobresa absoluta, amb la qual cosa ha engegat a rodar alguns dels successos dels deu darrers anys i la guerra d'Ucraïna ha fet que els preus del blat i del petroli augmentin en espiral, posant en risc la possibilitat d'assolir els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) per al 2030.

El mes d'agost, el Grup Intergovernamental sobre el Canvi Climàtic (GICC) va informar que se'ns està acabant el temps per evitar un canvi climàtic catastròfic. El 2020 va ser el segon any més calorós dels registrats, amb 0,6 graus per sobre de la mitjana a llarg termini, però, tot i això, la cimera del clima de Glasgow, la COP26, no va aconseguir arribar a un acord per aprovar les reduccions en les emissions de carboni que mantindrien l'augment de temperatures per sota dels 1,5 graus centígrads. Per la seva banda, l'informe IPBES de les Nacions Unides sobre avaluació global de l'estat de la biodiversitat i els serveis dels ecosistemes documentava que estem perdent espècies a una velocitat més alta que mai, la qual cosa no sols amenaça el món natural, sinó també el nostre subministrament d'aliments

i la disponibilitat d'aigua neta. Aquests problemes de desigualtat, canvi climàtic i pèrdua de naturalesa són globals, però s'intensifiquen als països en desenvolupament, i cada cop es fa més palès que les empreses tenen un paper clau a l'hora de fer-hi front.

La sostenibilitat a partir dels ODS i el Fòrum de Davos

Els ODS, fruit d'una negociació acordada a escala mundial el setembre del 2015, són un punt de partida útil per obrir un debat entre empreses i sostenibilitat. Permeten que els governs, la societat civil i les empreses formin part i s'adhereixin a una agenda comuna. Els ODS també se centren en aspectes com el comerç, i aborden els orígens de la pobresa i la protecció del medi ambient en països desenvolupats i subdesenvolupats. Es tracta de 17 objectius i 169 metes i, tot i que és poc probable que cap empresa tingui impacte en tots ells, les avaluacions rellevants poden ajudar les empreses a identificar les àrees que més corresponen a les seves operacions.

Aquest any la COVID també ha obligat a postposar el Fòrum Econòmic Mundial que se celebra a Davos fins al maig i la guerra a Ucraïna segur que estarà ben present a les agendes de la trobada, però a les últimes cites a Davos els líders de la indústria van prendre "decisiones" per emprendre els desafiaments de sostenibilitat mundials. Per exemple, el 2018, Larry Fink, conseller delegat de BlackRock, un dels majors inversors del món amb 9,4 bilions de dòlars sota gestió, va dir que "la societat demana que les empreses, tant públiques com privades, serveixin un fi social. Per prosperar en el temps, les companyies no s'han de limitar a oferir resultats financers, sinó que han de demostrar que també contribueixen a la societat. Les empreses han de beneficiar totes les parts interessades, inclosos els accionistes, els treballadors, els clients i les comunitats on operen". Novament al 2021 Fink tornava a acaparar els titulars en afirmar que les empreses s'han de posar al capdavant d'un futur amb zero emissions, netes de carboni, i que això és fonamental per a un bon negoci, que no sols es tracta de "postureig". D'altra banda, l'informe anual de Davos d'Oxfam, *La desigualtat mata*, revela que els deu homes més rics del món han duplicat la seva riquesa d'ençà que va començar la pandèmia, mentre que el 99% restant estem pitjor que abans a causa de la COVID-19.

L'informe anual de Davos d'Oxfam revela que els deu homes més rics del món han duplicat la seva riquesa d'ençà que va començar la pandèmia

Aquesta dicotomia és clau per saber si realment el sector privat pot contribuir de manera positiva en el desenvolupament sostenible i els ODS o si, bàsicament, les seves accions estan debilitant un món més igualitari, climatològicament segur i amb diversitat biològica. Aquest article explora alguns dels factors que impulsen les empreses a abordar el desenvolupament sostenible, les estratègies que duen a terme i com es pot determinar si les seves accions tenen un impacte positiu o si només es tracta d'un ecoblanqueig.

Què influencia el comportament d'una empresa?

En primer lloc, cal tenir en compte les palanques externes del mercat, com la regulació i el finançament, les directrius voluntàries i el comportament dels consumidors, ja que tenen un paper important a l'hora d'influenciar les empreses. Hi ha una tendència creixent en les regulacions socials i mediambientals que promouen la sostenibilitat. Per exemple, la Llei sobre esclavitud moderna que el Regne Unit va aprovar el 2015 estava dissenyada per combatre el treball forçat, inclòs el treball infantil, al Regne Unit.

No obstant això, les organitzacions de la societat civil subratllaven que, en realitat, eren les cadenes de subministrament de les empreses britàniques als països en desenvolupament les que tenien més probabilitats de patir treball infantil forçat. Aquestes organitzacions van fer pressió, amb èxit, per crear la Clàusula sobre transparència en la cadena de subministrament (TISC, per la seva sigla en anglès) com a part de la Llei que exigeix a les empreses amb una facturació anual de 36 milions de lliures esterlines que avaluin totes les operacions per detectar-hi qualsevol incidència d'esclavitud o tràfic de persones. Tanmateix, una revisió d'acompliment de l'any 2019 va mostrar que, tot i que la Llei havia augmentat la consciència sobre l'esclavitud moderna en les cadenes de subministrament, només un 40% aproximadament de les empreses qualificades estaven complint la legislació.

El finançament també és un factor important en el comportament d'una empresa. El nou reglament de la Unió Europea sobre finançament sostenible adopta un enfocament global per impulsar els inversors privats a donar suport al desenvolupament sostenible, el qual inclou el desenvolupament d'un sistema de classificació europeu per a les finances sostenibles, una norma de bons verds per ajudar a millorar la credibilitat del mercat, orientació per a les empreses sobre com informar de l'impacte del seu negoci en el clima i de l'impacte del canvi climàtic en el seu negoci, normes per al clima i mesures ambientals, socials i de govern (ASG). És important que els inversors hagin d'informar públicament sobre les consideracions ASG de les seves inversions. La legislació es va posar en marxa el març del 2021, i els primers informes es presentaran el juny del 2022. La qualitat i la quantitat d'aquests informes proporcionaran una indicació inicial de l'èxit de la normativa a l'hora de promoure la contribució de les empreses al desenvolupament sostenible.

Quant als factors interns que fan augmentar la consideració per part de les empreses vers el desenvolupament sostenible, cal destacar-ne uns quants. Per exemple, el nombre creixent de líders empresarials que es pronuncien sobre la sostenibilitat i hi publiquen estratègies empresarials, com ara Paul Polman i el seu successor, Alan Jope, d'Unilever, amb el seu Pla per a una vida sostenible (2010) i el Pla planeta i societat (2020). Malgrat que fa poc Unilever ha estat criticada pels inversors per centrar-se més en la sostenibilitat que en els beneficis, durant els deu darrers anys la companyia ha aconseguit millors resultats que els seus rivals, com Heinz, menys centrada en la sostenibilitat. Els líders empresarials també reconeixen que molts dels problemes socials i ambientals de les seves cadenes de subministrament, com el treball infantil, la desforestació o els plàstics, no es poden afrontar individualment, sinó que és necessària l'acció col·lectiva. Per exemple, el Fòrum de Béns de Consum reuneix més de 400 detallistes i fabricants d'arreu del món i

inclou iniciatives com “Forest Positive” per eliminar la desforestació i la degradació dels boscos de les seves cadenes de subministrament, i la Coalició pels drets humans per eliminar el treball forçat, adreçada a l’explotació dels treballadors de les cadenes de subministrament d’oli de palma, entre d’altres.

Els líders empresarials reconeixen que molts dels problemes socials i ambientals de les seves cadenes de subministrament, com el treball infantil, la desforestació o els plàstics, s’han d’afrontar col·lectivament

L’atracció i la retenció de treballadors ha esdevingut un altre motiu perquè els negocis millorin el seu impacte ambiental i social. Els mil·lennistes i la generació Z constitueixen el grup més nombrós de treballadors a escala mundial, i les enquestes realitzades per organitzacions com Gallup mostren que estan més preocupats pel clima, els oceans i els plàstics i la pèrdua de biodiversitat, i volen treballar per a empreses que abordin aquests problemes. A més dels plans concrets en matèria de sostenibilitat, també estan guanyant popularitat les iniciatives que permeten als treballadors contribuir-hi personalment. The Intrapreneur Lab és una d’aquestes iniciatives, en la qual les companyies permeten a la seva plantilla provar innovacions socials i mediambientals per ajudar a demostrar el cas empresarial. Dinou companyies multinacionals com Barclays, BASF i MARS han donat suport a 50 empreses en 7 cohorts mundials i han generat 15 milions de dòlars d’inversió corporativa.

Com aborden les empreses el seu impacte en la sostenibilitat?

Les empreses estan augmentant el seu compromís amb la sostenibilitat i els ODS i, a més, la manera com tracten aquestes qüestions també està evolucionant. Les companyies amb un impacte ambiental i social considerable, com les de mineria i les de productes agrícoles, reconeixen que poden danyar el medi ambient i afectar, per tant, les comunitats on operen. Tradicionalment, creaven fundacions o feien servir els beneficis per finançar programes de salut i educació, la qual cosa els atorgava “licència per operar”. Tanmateix, això no servia de gaire a l’hora d’abordar de manera directa l’impacte negatiu real, i els anys setanta va sorgir una estratègia més centrada a evitar o mitigar l’impacte de les empreses mitjançant iniciatives de responsabilitat social corporativa (RSC) integrades directament en les activitats empresarials. Aquesta estratègia vinculava les activitats d’una manera molt més directa amb les operacions de l’empresa, i sovint incloïa la creació d’un departament de RSC per iniciar i dirigir activitats com la compra de productes de comerç just o d’altres productes amb certificació ètica o l’execució d’iniciatives com la de The Intrapreneur Lab abans esmentada.

Moltes empreses també van començar a col·laborar amb organitzacions no governamentals

(ONG) com Oxfam, Save the Children o el Fons Mundial per la Natura WWF com a part del seu treball en RSC. Normalment, aquestes ONG comprenien millor els reptes socials i ambientals als quals s'enfrontaven els productors dels països en desenvolupament i treballaven juntament amb les empreses per dissenyar iniciatives que milloressin l'impacte en el seu desenvolupament. A mesura que creixia el reconeixement de la contribució del sector privat per fer front als reptes del desenvolupament, els donants d'ajuda bilateral també van començar a explorar les associacions amb empreses per posar a prova les innovacions destinades a obtenir resultats en el desenvolupament, per exemple, incloent les poblacions més pobres en les cadenes de subministrament. Aquestes iniciatives han servit tant per abordar els reptes empresarials com per obtenir resultats en el desenvolupament. A continuació, s'exposen alguns exemples d'aquestes estratègies.

Repte

Una forma rendible i fiable de rastrejar una mercaderia des de l'origen per demostrar que s'ha produït de manera sostenible

Ampliar l'accés a les versions de baix cost de productes sanitaris i d'higiene allà on la distribució subvencionada no és comercialment viable

Innovació

Sainsbury's i Barclays han col·laborat en una prova pilot per aplicar la cadena de blocs a fi de rastrejar els subministraments de te des de Malawi per a la certificació de "comerç just". Els agricultors també poden utilitzar els registres de la cadena de blocs per demostrar les compres de te garantides i millorar les condicions d'accés al crèdit

Reckitt Benckiser Pakistan va treballar amb experts en la cadena de subministrament per identificar socis de productes comercials locals (inclosos Shield Corporation, Shan Foods, Santex i l'ONG de la Xarxa de Programes de Suport Rural) per desenvolupar un model de negoci social amb un cistell de productes que millori la rendibilitat i els ingressos de les dones

Font: Business Innovation Facility (projecte de negocis inclusius creat pel Departament de Desenvolupament Nacional, 2018).

Aquestes experiències han ajudat a demostrar que la incorporació dels afers socials i ambientals a les activitats principals d'una empresa pot ser rendible, i han ajudat també a continuar endavant des de diferents departaments de RSC i a integrar "projectes afegits" en el negoci principal d'una companyia. Amb això hi ha la possibilitat d'augmentar considerablement l'impacte positiu, així com de crear noves oportunitats de negoci per a les empreses amb visió de futur.

Diverses experiències han ajudat a demostrar que la incorporació dels afers socials i ambientals a les activitats principals d'una empresa pot ser rendible, augmentant considerablement l'impacte positiu i creant noves oportunitats de negoci per a les empreses amb visió de futur

Moltes de les empreses que publiquen compromisos de sostenibilitat i s'involucren en plataformes empresarials amb diverses parts interessades per abordar qüestions com el clima, la naturalesa i la desigualtat es troben actualment en aquest espai. Les més innovadores han fet un pas més enllà i s'han compromès legalment amb la sostenibilitat. Les anomenades "empreses B" han inclòs en els seus estatuts l'obligació de tenir en compte l'impacte que tenen les seves decisions en els treballadors, els clients, els proveïdors, la comunitat i el medi ambient i d'informar-ne anualment els seus accionistes i el mercat. Actualment hi ha gairebé 4.500 empreses B en 153 sectors i 78 països, entre les quals trobem des de grans companyies multinacionals com Danone (Amèrica del Nord) fins a financeres com Lombard Odier i especialistes en begudes com Mulanje Tea de Malawi. Malgrat tot, la majoria de les empreses no demostren de manera clara el seu impacte en la sostenibilitat, i la forma d'identificar com els compromisos i les paraules passen a l'acció ha esdevingut un repte cada cop més gran.

Com s'avalua l'impacte empresarial?

El nombre d'empreses compromeses amb la sostenibilitat ha augmentat, i també ho han fet les formes d'avaluar el progrés. Hi ha una infinitat d'estratègies de compromís, formats de presentació d'informes, mecanismes d'auditoria i índexs de referència en matèria de sostenibilitat. Això fa difícil jutjar la credibilitat dels plans i avaluar de manera rigorosa l'impacte real, i tant els consumidors com els inversors no tenen clar si una empresa és sostenible o si simplement ha fet un ecoblanqueig. Els governs podrien acordar l'establiment de normes per donar suport a aquestes eines, però la naturalesa global de les cadenes de subministrament significa que aquestes haurien de ser universals, i això comportaria un repte tant a l'hora de trobar un terreny comú com a l'hora d'evitar una estratègia de mínim comú denominador. A més, fins ara els governs no han mostrat gaire interès per controlar aquesta àrea (ja n'hem esmentat algunes excepcions). Així doncs, quines alternatives té un inversor, client o treballador que vulgui avaluar la seriositat amb què una empresa es pren el seu impacte en el desenvolupament sostenible? Comprometre's és relativament fàcil, però actuar-hi i ser transparent requereix més esforços. Resulta útil buscar-ne proves en l'estratègia de sostenibilitat d'una empresa. Per exemple:

- Compromís de l'empresa: l'empresa s'ha adherit a un conjunt sòlid de compromisos reconeguts, com el Pacte Mundial de les Nacions Unides o la campanya Race to Zero de la CMNUCC?
- Solidesa dels informes sobre sostenibilitat: l'empresa informa de manera transparent i periòdica sobre els seus progressos mitjançant indicadors sòlids com els de la Global Reporting Initiative?
- Avaluació independent dels resultats: quins són els resultats de l'empresa en índexs de referència independents?

Si esteu interessats a comprendre millor el que fa una empresa per donar suport a un impacte social, ambiental i climàtic positiu, aquí teniu alguns suggeriments sobre els indicadors que cal tenir en compte i les seves fortaleeses i limitacions.

Indicadors de compromís

Les iniciatives reconegudes en què les empreses s'adhereixen a un conjunt de principis o compromisos estàndard, com ara el Pacte Mundial de les Nacions Unides, els Principis per a la inversió responsable de les Nacions Unides i els Principis rectors sobre les empreses i els drets humans de les Nacions Unides (Principis de Ruggie) són bons punts de partida. Inclouen tot l'abast de les àrees de negoci responsable i inclusiu, la seva mida i la dimensió internacional, el reconeixement entre les empreses i la reputació des del punt de vista del desenvolupament.

El Pacte Mundial és una àmplia iniciativa global de sostenibilitat corporativa sota la supervisió de les Nacions Unides perquè les companyies alineïn estratègies i operacions amb els principis universals sobre drets humans, treball, medi ambient i anticorrupció, a fi de prendre mesures que fomentin els objectius globals; comprèn més de 5.000 empreses. Els Principis per a la inversió responsable se centren en els inversors i no en les companyies, de manera que no és tan útil a l'hora d'identificar les empreses responsables. Els Principis de Ruggie són sòlids i tenen un fort enfocament social, però no exigeixen l'obligació de presentar informes i no hi ha cap llista central d'empreses adherides, la qual cosa fa difícil avaluar-ne el compliment. Dit això, escolliu el vostre punt de partida en funció dels aspectes que més us interessin.

Solidesa dels informes de sostenibilitat

Avaluar els progressos que fa una empresa en el seu compromís amb la sostenibilitat requereix informació per part de la companyia. Actualment, moltes multinacionals elaboren informes sobre política ambiental, social i de govern (ASG) com a part del seu informe anual. Tanmateix, la qualitat d'aquests informes varia considerablement. Per això, la presentació d'informes seguint una norma reconeguda externament és un indicador important sobre el compromís real d'una empresa per canviar el seu comportament. Hi ha una gran varietat de normes per als informes corporatius sobre sostenibilitat; la Global Reporting Initiative (GRI), ISEAL i IRIS+ són molt respectades i completes.

ISEAL no és una norma en si mateixa, sinó que estableix els nivells mínims per a la presentació d'informes respecte d'altres normes en matèria de sostenibilitat. Així doncs, el desig de crear una llista d'empreses de diferents sectors i països requeriria la identificació de múltiples iniciatives per a la presentació d'informes d'acord amb les normes d'ISEAL. IRIS+ és un conjunt molt complet d'indicadors d'impacte desenvolupat en l'activitat empresarial responsable i inclusiva, però es fa servir principalment per a inversions específiques, la qual cosa fa més difícil utilitzar-lo per avaluar el rendiment empresarial d'una manera més àmplia.

La presentació d'informes seguint una norma reconeguda externament és un indicador important sobre el compromís real

d'una empresa per canviar el seu comportament

Les normes de la GRI són unes de les normes mundials que més s'apliquen en la presentació d'informes sobre sostenibilitat, i actualment les fan servir gairebé 15.000 empreses. A més, comprenen diferents àrees de negoci clau rellevants a l'hora d'avaluar el comportament responsable i inclusiu (per exemple, la petjada de carboni, l'impacte mediambiental, els drets dels treballadors, els nivells de salari mínim, la representació de gènere en les plantilles, etc.). Probablement, la iniciativa GRI és la més completa si el que es vol avaluar és la sostenibilitat general d'una empresa o el seu impacte en els ODS.

Avaluació independent dels resultats

Hi ha un mercat creixent d'índexs de referència que avaluen la sostenibilitat de les empreses i les inversions i que promouen la millora dels resultats any rere any. No són necessàriament comparables ni fàcils de classificar en termes de solidesa o de com influeixen en el comportament de les empreses.

Els factors que contribueixen a la fortalesa d'un índex de referència són l'abast dels resultats del negoci inclusiu i responsable, la seva solidesa i independència, la reputació entre inversors, la credibilitat del desenvolupament i la incorporació d'afers de govern corporatiu, incloent-hi el gènere i l'accessibilitat de la informació (és a dir, si està disponible de manera gratuïta o si és de pagament). Algunes de les iniciatives que val la pena tenir en compte són S&P SAM, FTSE4Good, Carbon Disclosure Project, Behind the Brands/Barcodes, Arabesque i Corporate Knights 100.

Hi ha un seguit d'índexs de referència sòlids centrats en sectors o temes, com Behind the Barcodes/Brands d'Oxfam, el Carbon Disclosure Project i l'Índex empresarial de drets humans, els quals solen ser molt exhaustius a l'hora d'analitzar l'impacte corporatiu al llarg de la cadena de valor, duen a terme recerques independents i envien qüestionaris a les empreses sobre els resultats, però estan limitats per sectors o temes. Aquests són els índexs amb un abast més ampli i complet:

Les classificacions ASG d'S&P SAM (amb una cobertura d'aproximadament 3.200 empreses) proporcionen un mesurament sòlid dels factors ASG financers de les companyies. La qualificació ASG de SAM es basa en l'Avaluació de la Sostenibilitat Empresarial de SAM per identificar les empreses capacitades per reconèixer i respondre a les oportunitats i els reptes en matèria de sostenibilitat emergents al mercat mundial. Està molt ben valorada pels inversors i els experts en ASG. Arabesque S-RAY és un índex relativament nou que va sorgir arran del Pacte Mundial de les Nacions Unides. Es tracta d'una eina de dades quantitatives que analitza els resultats en matèria de sostenibilitat de 7.000 de les empreses més importants del món mitjançant models quantitius d'autoaprenentatge i puntuacions de dades. Està destinat a inversors, els quals el valoren molt positivament. Genera dues "qualificacions" per a una empresa. La qualificació ASG identifica les empreses que probablement obtindran millors resultats a llarg termini, partint

de la seva activitat ASG en àrees que són econòmicament importants per al seu negoci. La qualificació del Pacte Mundial de les Nacions Unides analitza les empreses en funció dels seus resultats sobre els quatre principis fonamentals del Pacte: drets humans, drets laborals, medi ambient i anticorrupció. Corporate Knights 100 se centra especialment en el govern corporatiu, és a dir, en la G d'ASG. Està formada per les 100 societats mundials cotitzades públicament millor valuades de manera independent. S'hi fan servir 21 indicadors clau de rendiment, els quals comprenen la gestió de recursos, la gestió dels treballadors, la gestió financera, el gènere, els ingressos nets i el rendiment dels proveïdors. S'estan fent molts esforços per intentar simplificar aquest panorama i per fer que la informació sigui més accessible i digerible per al públic. El 2018 es va crear la World Benchmarking Alliance (WBA) per avaluar l'impacte de les principals empreses mundials a través de set àrees de transformació clau necessàries per assolir els ODS: social, d'alimentació i agricultura, de descarbonització i energia, circular, digital, urbana i de sistemes financers. El seu objectiu és disposar d'un conjunt complet d'avaluacions rigoroses per canviar el comportament de les empreses i contribuir a la consecució dels ODS.

Com més empreses es comprometin a millorar la sostenibilitat de les seves operacions i més treballadors, inversors i consumidors es decideixin a analitzar la seva actuació respecte d'aquests compromisos, més possibilitats tindrem de combatre la crisi climàtica, la COVID i les crisis dels conflictes als que hem de fer front.

Laura Kelly

Laura Kelly és directora del grup de recerca *Shaping Sustainable Markets* de l'Institut Internacional de Medi Ambient i Desenvolupament (IIED). Té una àmplia experiència de lideratge i gestió d'alt nivell a governs, ONG i grups de reflexió en matèries de comerç, sector privat, agricultura i emergències humanitàries. Recentment, va liderar l'agenda empresarial inclusiva i responsable al Departament de Desenvolupament Internacional.